

Kindlustuskelmus

Olavi-Jüri Luik
Vandeadvokaat
Advokaadibüroo LEXTAL

21.veebruar 2014

Kindlustuskelmus

Kindlustuskelmusi iseloomustab „Robin Hood´ilik“ käitumine – kindlustus on rikas ja temalt raha võtmine ei ole kuritegu.

Näiteks näitavad Saksamaal ja USA-s läbiviidud uurimused, et 90-95% inimestest ei pea kindlustusseltsilt raha väljapetmist kuritegelikuks. Kuigi eespool viidatult leitakse, et keskmiselt 10% hüvitistest (väljamakstud rahast) on pettuse teel saadud, siis vastav arv tuleneb vaid 2-3% klientidest, s.o. 97-98% klientidest käitub ausalt. Nimetatust järeldeb, et kindlustuskelmuse läbi saadav kindlustushüvitis ületab mitmekordselt keskmist kindlustushüvitist.

Soome 2012 aasta uuringu kohaselt teab 27% küsitletutest kedagi, kes on enda kindlustusseltsi petnud.

USA-s on kindlustuskelmused maksupettuste järel teine suurim ühiskonnale majanduslikku kahju toov majanduskuritegevuse liik, tekitades igaaastaselt kahju 100 miljardit USD.

Kindlustuskelmus

Uurimustes on leitud, et mida kõrgem haridustase, seda suurem tõenäosus on, et isik sooritab kindlustuskelmusi – nii näiteks on leitud, et kindlustuskelmide haridustase on: 7% lõpetamata keskharidus, 12% keskharidus, 15% keskeriharidus, 31% lõpetamata kõrgharidus ja 35% kõrgharidus. Sama uuringu järgi jagunevad kindlustuskelmid vanuseliselt: 15% 18-22 aastased, 34% 22-25 aastased, 33,5% 25-30 aastased, 12% 30-35 aastased, 3% 35-40 aastased ja 2,5% üle 40 aastased. Naiste osakaal kindlustuskelmide seas on 47,3%. Antud uurimuses võetakse kokku „keskmise“ kindlustuskelmi tunnused: **abielus 21-35 aastane kõrgharidusega erasektoris töötav isik, eelnevalt karistamata, hea iseloomustusega ning kindlustussektorit mõistev ning majanduslikult kindlustatud.**

Kindlustuskelmus

Erinevates käsitlustes leitakse, et **ca 10%** kindlustushüvitistest on kindlustuskelmused. Üle-Euroopalise kindlustusandjaid ühendava organisatsiooni uuringu kohaselt on 70% kindlustuskelmustest seotud sõidukitega.

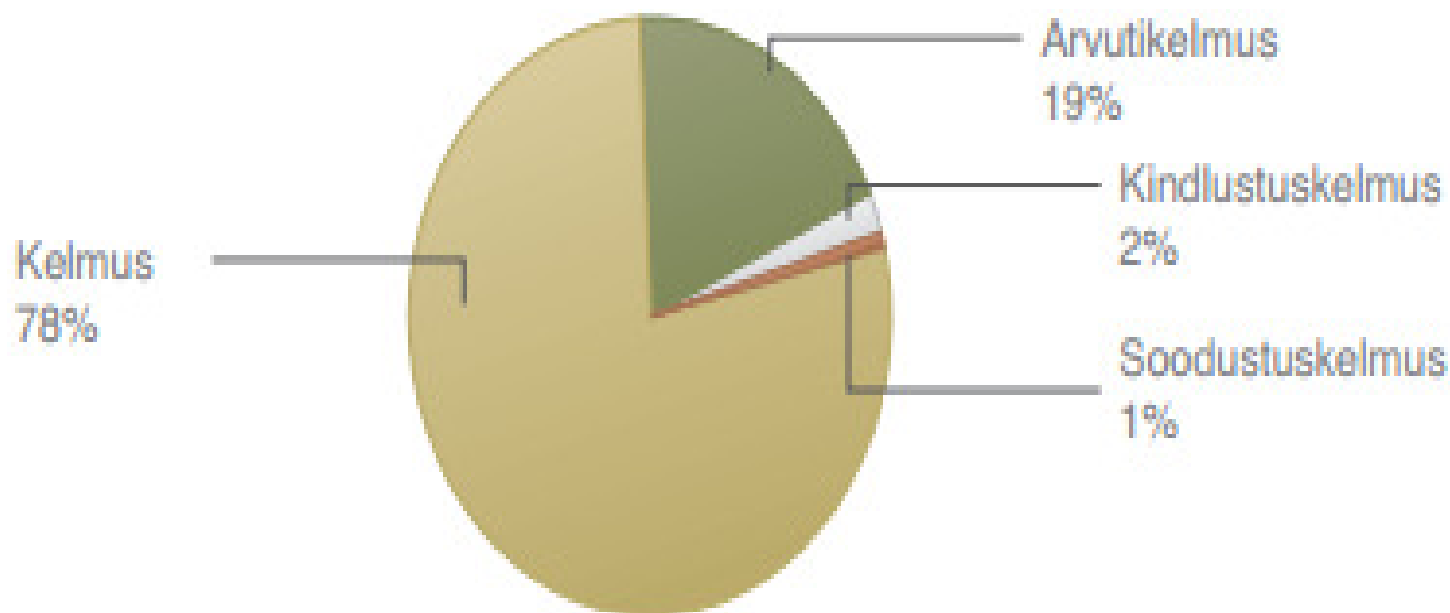
Näiteks Suur-Britannia Kindlustusseltside Liidu hinnangul kaotasid Suur-Britannia kindlustusseltsid seoses kindlustuskelmustega eelmisel aastal **ca 2 miljard naela**.

Eesti Kindlustusseltside Liidu hinnangul üritati 2013 aastal ühtekokku **306 kindlustuskelmust**, millega püüti välja petta üle 2,3 miljoni euro. Võrreldes 2012 aastaga kindlustuskelmuste rahaline maht oluliselt ei muutunud, kuid tuvastatud kindlustuskelmuste arv kasvas 23% võrra.

Aga ametlik riiklik statistika?

Kindlustuskelmus

Justiitsministeeriumi andmete kelmuste jagunemine 2013 aastal:

Justiitsministeeriumi andmete kohaselt registreeriti kindlustuskelmusi: **19** (2005), **15** (2006), **27** (2007), **57** (2008), **65** (2009), **56** (2010), **51** (2011), **39** (2012), **39** (2013).

Kindlustuskelmus

Venemaa teaduskirjanduses tuuakse välja, et seal tuvastatakse vaid 5% kindlustuskelmustest ja sellest **85% juhtudel ei pöördu kindlustusandjad õiguskaitseorganite poole.**

Eesti 2013 aasta statistika oli: kindlustusandjate väidete kohaselt avastati 306 juhtumit aga riigi statistika kohaselt registreeriti vaid 39 juhtumit ehk **vaid 12,7% kindlustusandjate avastatud juhtumitest leidis väljundi kriminaalmenetluses.**

Seega saab eeldada, et ka Eestis käituvad kindlustusandjad analoogselt Venemaa kindlustusandjatele.

Kindlustusandjad eelistavad kindlustuskelmuse korral keeldumisotsuse tegemist, lepingust taganemist ja kelmile kahju hüvitamise nõude esitamist kuriteokaebuse esitamisele.

Mida teha olukorras, kus kindlustusandjad ise on sisuliselt passiivsed kindlustuskelmuse vastu võitlemisel?

Kuidas mitmetes Euroopa riikides suhtutakse kindlustusandja poolsesse kindlustuskelmusest õiguskaitseorganitele mitteteatamisse?

Milline on keskmine kindlustuskelmus?

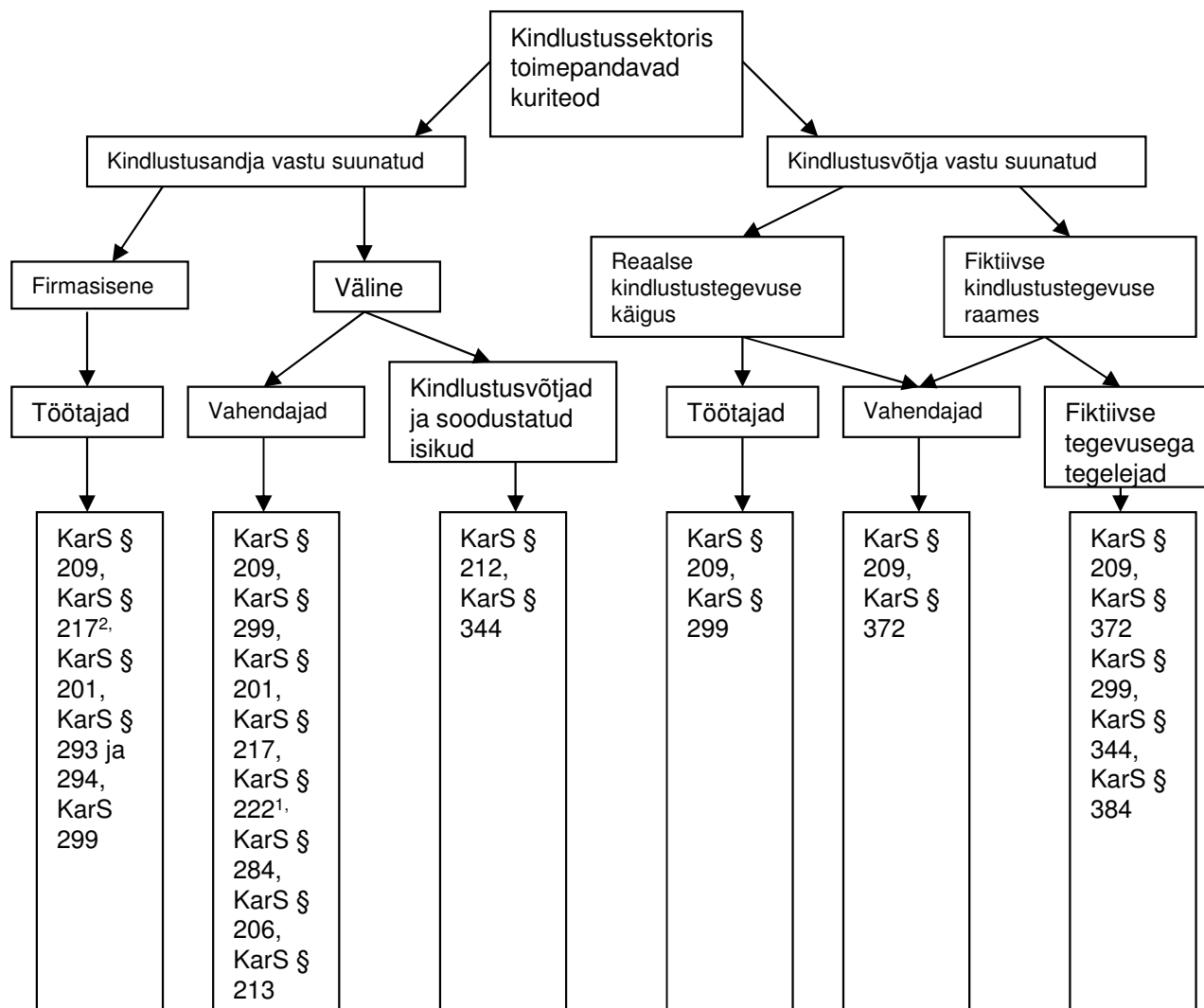
Näiteks Saksamaa statistika kohaselt 10-20% kelmuse juhtumitest on tegemist kindlustusjuhtumi lavastamisega ja 80-90% juhtumite puhul on tegemist „liialdamisega“ kahju suuruses.

Kindlustuskelmuse tsiviilõiguslik tagajärg

Tsiviilõiguslikult on küsimuseks, et kui näiteks kindlustusvõtja annab juhtunu kohta teadvalt valeinfot suurendades kahju suurust (näiteks väidab, et realselt juhtunud liiklusõnnetuses sai vigastada ka mingi muu auto detail, mis tegelikult oli vigastatud eelnevalt) ja kindlustusandja tüüptingimused sätestavad valeinfo puhul õiguse hüvitise maksmisest keelduda kas siis kindlustusandja vabaneb täies ulatuses kahju hüvitamise kohustusest või ainult nn valetatu osas.

Leian, et üldjuhul ei saa pelgalt kindlustuskelmuse toimumise fakt formaalselt olla kindlustusandja täitmiskohustusest vabastav tingimus osas milles süütegu ei sooritatud. Sellekohane tüüptingimus on vastavalt VÕS § 42 lg 1 ja 2 tühine, sest tingimuse kasutamine võib ebamõistlikult kahjustada kindlustusvõtjat.

Kindlustusandja ei saa võtta endale karistusõiguslikku funktsiooni (seda see oleks kui kindlustusandjal oleks ka realselt kindlustusjuhtumise vigastada saanud vara hüvitamisest keeldumise õigus olukorras, kus kindlustusvõtja teda muus osas üritas petta). Analoogne säte on sisutu ka osas, milles leiab tuvastamist kindlustusvõtja süütegu – juhul kui kindlustuskelmusena on kindlustusvõtja poolt teatud eelnevad vigastused deklareeritud üheks sündmuseks, siis ei kuulu need hüvitamisele, kuna tegemist ei ole kindlustusjuhtumiga. Seega võib analoogne regulatsioon omada mõtet ainult kindlustuskelmuste preventsiiooni seisukohalt.

Täna tähelepanu eest !!!

Olavi-Jüri Luik
Vandeadvokaat
Advokaadibüroo LEXTAL